

Sygn. akt II CZ 55/14

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSA Barbara Trębska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. P.

przeciwko M. P.

o ustanowienie rozdzielności majątkowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 października 2014 r.,

zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 7 lutego 2014 r.

1. oddala zażalenie;

2. zasądza od P. P. na rzecz M. P. kwotę 180,- (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 sierpnia 2013 r. w sprawie z powództwa P. P. przeciwko M. P. o ustanowienie rozdzielności majątkowej, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Ł., Sąd Okręgowy w Ł. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten tylko sposób, że ustanowił rozdzielność majątkową między stronami z dniem 20 listopada 2012 r., zamiast z dniem 24 czerwca 2012 r., jak to orzekł Sąd pierwszej instancji.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniósł powód. Odpowiadając na wezwanie odnośnie do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia, pełnomocnik powoda podał, że wynosi ona 95.000 zł, na co składa się majątek ruchomy istniejący w dniu wnoszenia pozwu określony w nim na 40.000 zł, a nadto wykupiona przez powoda w dniu 23 lipca 2012 r. wierzytelność w stosunku do pozwanej w wysokości 31.000 zł oraz dwie pożyczki zaciągnięte przez pozwaną w łącznej kwocie 24.000 zł.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Ł. odrzucił skargę kasacyjną powoda jako niedopuszczalną z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia nie przekraczającą pięćdziesięciu tysięcy złotych. Wskazał, że zgodnie z utrwalonym w doktrynie i orzecznictwie poglądem wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być wyższa od wartości przedmiotu sporu przyjętej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że nastąpiło dopuszczalne rozszerzenie powództwa albo zasądzenie ponad jego żądanie. Sąd Najwyższy podkreślał także, że wskazana w pozwie wartość przedmiotu sporu, niesprawdzona przez sąd pierwszej instancji na podstawie art. 25 § 1 i 2 k.p.c., pozostaje aktualna i wiążąca w postępowaniu apelacyjnym oraz w postępowaniu kasacyjnym, a próby „sztucznego” podwyższania tej wartości tylko w celu przekroczenia progu limitującego dopuszczalność skargi kasacyjnej są bezskuteczne. Biorąc to pod uwagę Sąd Okręgowy stwierdził, że wartość przedmiotu sporu wynosi wskazaną w pozwie i niezakwestionowaną przez pozwaną kwotę 40.000 zł, a zatem niedopuszczalnym jest przyjęcie, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 95.000 zł.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód zarzucił naruszenie art. 398² § 1 k.p.c., art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, art. 398²¹

k.p.c. w zw. z art. 368 § 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię skutkującą wadliwymi wnioskami, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną stanowi kwotę niższą niż 50.000 zł oraz, że Sąd drugiej instancji w wyroku zaskarżonym skargą kasacyjną nie orzekał ponad żądanie, art. 25 § 1 i 2 k.p.c. i art. 26 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów do orzeczenia Sądu drugiej instancji, które było odmienne od żądania powoda objętego ustaleniem wartości przedmiotu sporu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oznaczenie w skardze kasacyjnej zgodnie z art. 398⁴ § 3 k.p.c. wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążące dla sądu drugiej instancji i dla Sądu Najwyższego, który może tę wartość korygować stosownie do poczynionych ustaleń, pomijając zasady określone w art. 25 i art. 26 k.p.c., co jest w szczególności niezbędne, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący dokonał zawyżenia wskazanej wartości, w celu obejścia przepisów procesowych, zmierzając w ten sposób do przekroczenia progu wyznaczającego zakres dopuszczalności skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2014 r., V CSK 275/13, niepubl. i z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, niepubl.). Jak trafnie też podniósł Sąd Okręgowy przytaczając liczne orzecznictwo Sądu Najwyższego, nie jest możliwe określenie tej wartości na kwotę wyższą od wskazanej w apelacji, gdyż zwykle zakres zaskarżenia, tj. podważanego wcześniej rozstrzygnięcia, nie może być szerszy od wartości przedmiotu sporu określonej i niezakwestionowanej w pozwie. Tylko w przypadku gdy sąd orzekł ponad żądanie, albo zmiany przedmiotowej powództwa, pociągającej za sobą zmianę wartości przedmiotu sporu (co w postępowaniu apelacyjnym nie jest dopuszczane), możliwa jest zmiana tej wartości.

W rozpoznawanej sprawie sytuacja taka nie miała miejsca. Powód wniósł o ustanowienie rozdzielności majątkowej z dniem 24 czerwca 2012 r., określając wartość majątku wspólnego na kwotę 40.000 zł. Sąd pierwszej instancji orzekł zgodnie z jego żądaniem, natomiast Sąd odwoławczy uwzględniając apelację pozwanej zmienił datę ustanowienia rozdzielności na dzień 20 listopada 2012 r.

Obecnie, uzasadniając wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną na kwotę 95.000 zł skarżący wywodzi, że Sąd drugiej instancji orzekł ponad żądanie, a właściwie orzekł o innym żądaniu pozwanej, które nie było objęte ustaleniem wartości przedmiotu sporu.

Stanowisko to jest bezzasadne. Zgodnie z art. 52 § 2 k.r.o. rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją ustanawia, a tylko w wyjątkowych wypadkach sąd może ustanowić rozdzielność majątkową z dniem wcześniejszym niż dzień wytoczenia powództwa. W każdym zatem wypadku orzekając o ustanowieniu rozdzielności majątkowej sąd obowiązany jest z urzędu oznaczyć dzień jej ustanowienia. Wyrok ustanawiający rozdzielność majątkową z dniem późniejszym niż żądany przez powoda zawiera negatywne rozstrzygnięcie co do żądanie ustanowienia rozdzielności z datą wcześniejszą, bez potrzeby jednak oddalenia powództwa w tym zakresie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2010 r., V CZ 78/10, niepubl.). Nie jest to wszak orzekanie ponad żądanie, jak to obecnie wywodzi skarżący. Istotą roszczenia rozpoznawanego w sprawie niniejszej jest ustanowienie rozdzielności majątkowej. Jeżeli sąd nie znajduje podstaw do uwzględnienia powództwa z datą żadaną przez powoda, ale ustala, że zachodzą przesłanki do ustanowienia rozdzielności majątkowej, ustanawia ją albo z dniem wytoczenia powództwa (co jest zasadą), albo z datą wcześniejszą (późniejszą jednak niż żądana w pozwie) uzasadnioną w jego ocenie okolicznościami sprawy (jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie). Gdyby uznać za prawidłowe stanowisko skarżącego, zawsze wtedy, gdy powód żąda ustanowienia rozdzielności z datą wcześniejszą niż data wytoczenia powództwa, a sąd stwierdza, że brak jest podstaw do ustanowienia rozdzielności z tą datą, mimo że co do zasady zachodzą przesłanki do uwzględnienia powództwa, powinien oddalić powództwo, gdyż ustanowienie rozdzielności majątkowej z inną niż żądana przez powoda datą byłoby orzekaniem ponad żądanie (art. 321 § 1 k.p.c.). Takie rozwiązanie byłoby jednak błędne, gdyż nie uwzględniałoby przedmiotu powództwa, którym jest żądanie ustanowienia rozdzielności majątkowej. Granice związania oznaczone w art. 321 § 1 k.p.c. nie obejmują określonej w żądaniu daty z jaką według powoda rozdzielność majątkowa winna być ustanowiona.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji zmieniające datę ustanowienia rozdzielności majątkowej, w żaden sposób nie uzasadnia zmiany wartości przedmioty sporu, a tym samym wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną. Wszak okoliczność, że gdy przed sądem pierwszej instancji okazało się, że powód nabył wierzytelność kontrahenta pozwanej przysługującą mu przeciwko niej na kwotę 31.000 zł, i że zaciągnęła ona inne jeszcze pożyczki na kwotę 24.000 zł, nie oznacza, że o kwoty te wzrosła wartość przedmiotu sporu. Zobowiązania pozwanej czy to w stosunku do powoda czy innych osób, stanowią pasywa (czy to jej czy też obciążające oboje małżonków), nie zwiększające wartości majątku wspólnego, ustalonej w oparciu o aktywa z pominięciem długów, które mogłyby tę wartość obniżyć, ale nie podwyższyć.

Dlatego też brak jest podstaw do doliczenia do wartości przedmiotu zaskarżenia wyznaczonej przez wartość majątku dorobkowego stron, długów zaciągniętych przez pozwaną. Prawidłowym przeto było ustalenie przez Sąd drugiej instancji, że właściwie określona wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną powoda wynosiła 40.000 zł, a zatem skarga ta z uwagi na treść art. 398² § 1 zd. 1 k.p.c. była niedopuszczalna i podlegała odrzuceniu.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania zażaleniowego (kosztach zastępstwa procesowego pozwanej) orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania określoną w art. 98 § 1 i 3 k.p.c., a ich wysokość ustalono na podstawie § 2 ust. 2 w zw. z § 7 ust. 1 pkt 9 i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 461).